

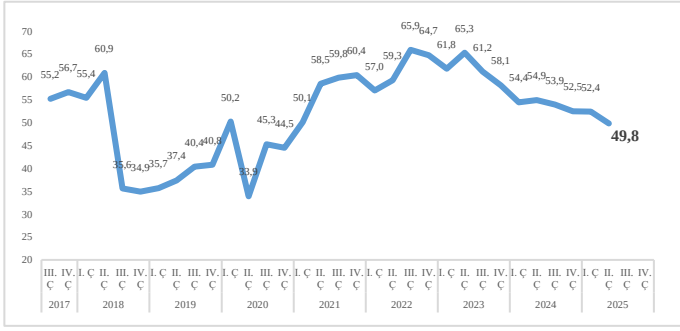
İSTANBUL YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASI

EKONOMİ BEKLENTİ ENDEKSİ İSTANBUL YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASI BAŞLICA SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

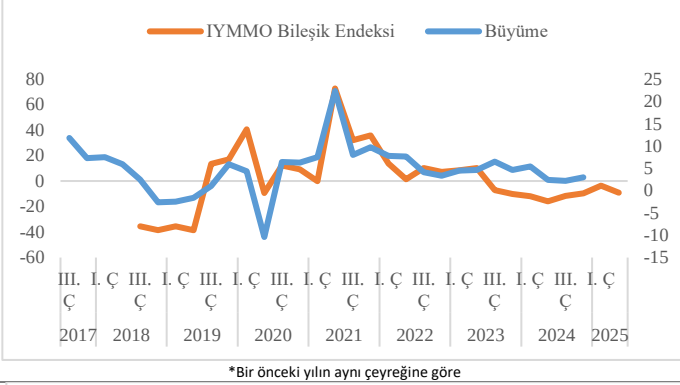
2025 II. ÇEYREK

PROF. DR. NAZIM EKREN
PROF. DR. ELÇİN AYKAÇ ALP
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEFULE FINDIKÇI ERDOĞAN

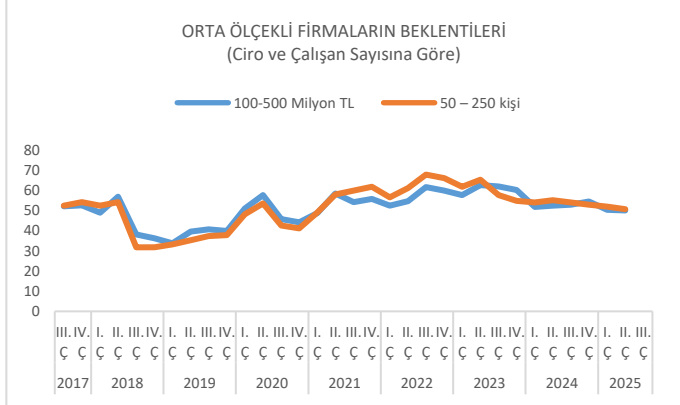
Ekonomi Beklenti Endeksi 2025 II. çeyrek için 49,8 olarak gerçekleşti.

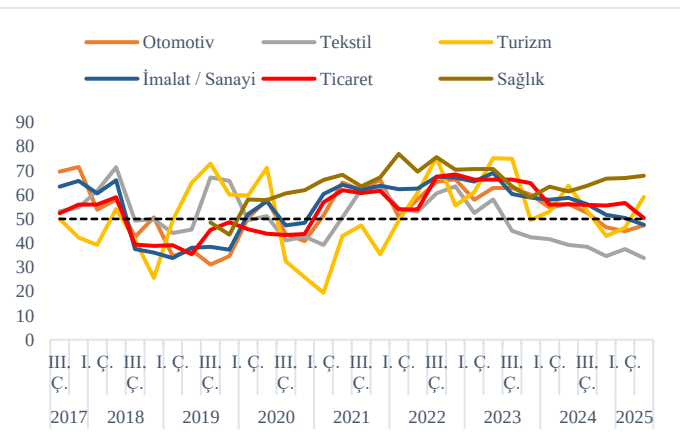
2025 yılı II. çeyrek dönemine ilişkin yapılan ankete verilen cevaplar ışığında hesaplanan bileşik endeks 49,8 olarak gerçekleşmiştir. Endeksin 50 değerinin altında seyretmesi, yılın ilk çeyreğinde gözlemlenen “makul ekonomik faaliyet düzeyinin devam edeceği” beklentisinin yerini daha temkinli ve zayıf bir görünüme bıraktığını göstermektedir.

GSYH büyüme oranı ve İYYMO Bileşik Beklenti Endeksi'ne ilişkin 2017-2025 dönemi eğilimlerinin benzer olduğu gözlemlenmekle beraber göstergelerin hesaplanma metodolojisi farklılık ihtiva ettiği için iki göstergenin aynı eğilimleri izlemesi koşulu zorunluluk taşımamaktadır. Sektörlerdeki ekonomik/ticari değişim ve dönüşüme birincil verilerle hâkim olan yeminli mali müşavirlerin görüşlerinin yansıtıldığı bileşik endeksin, Türkiye ekonomisinin seyrini yansıttığı görülmektedir. Yeminli mali müşavirlere göre 2025 yılının ikinci çeyreğinde ekonomik aktiviteye ilişkin beklentilerin eğilimi bir önceki yılın aynı çeyreğine göre düşüş göstermiştir.

2025 yılı II. çeyrek ciro düzeyine göre firmaların beklentileri incelendiğinde, endeks değerinin küçük ölçekli firmalar için 42,9 orta ölçekli firmalar için 49,9 ve büyük ölçekli firmalar için 51,3 olduğu tespit edilmiştir. 2025 yılı çalışan sayısına göre firmaların beklentileri incelendiğinde, II. çeyrekteki endeks değerinin küçük ölçekli firmalar için 49,8 orta ölçekli firmalar için 50,6 ve büyük ölçekli firmalar için 48,9 olduğu tespit edilmiştir. Ciro ve çalışan sayısına göre farklı ölçekteki firmaların beklentileri genel olarak benzer bir yön izlese de bu dönemde ölçeklere göre bazı farklılıkların olduğu dikkat çekmektedir. İlk çeyrekteki “ihtiyatlı iyimserlik” ikinci çeyrekte yerini “genel temkinliliğe” bırakmıştır.

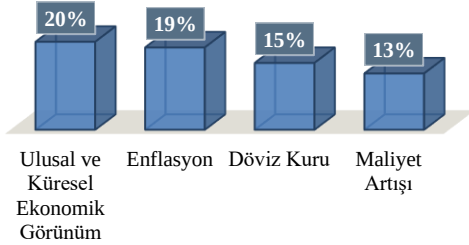
2025 yılı II. çeyrek sonuçlarına göre tekstil, otomotiv, inşaat ve imalat/sanayi sektörü hariç tüm sektör beklentilerinin 50 baz puan üzerinde olduğu geleceğe yönelik ihtiyatlı bir iyimserliğin hâkim olduğu göstermektedir. İkinci çeyrekte en iyi beklentilere sahip ilk üç sektörün sağlık, gıda/tarım ve turizm olduğu tespit edilmiştir.

Sağlık sektörü, pandemi sonrası artan stratejik önemi ve hizmet talebindeki süreklilik sayesinde yüksek ve istikrarlı beklentiler üretirken, gıda/tarım sektörü ise küresel gıda güvenliği endişeleri ve arz zinciri istikrarı sayesinde dirençli yapısını korumuştur. Turizm sektöründeki toparlanma ise hem iç talepteki canlanma hem de uluslararası hareketliliğin artışıyla açıklanabilir. 2017–2025 dönemine ait beklenti endekslerinin tarihsel karşılaştırılması, 2020 yılında COVID-19 pandemisinin etkisiyle tüm sektörlerde keskin bir düşüş yaşandığını, ancak takip eden yıllarda genel bir toparlanma eğiliminin ortaya çıktığını göstermektedir. Bununla birlikte, 2023 sonrası dönemde sektörlerin beklentilerinde gözle görülür bir kırılganlık dikkat çekmektedir. Bu kırılganlık, küresel ekonomik dalgalanmalar, enflasyonist baskılar, faiz oranlarındaki artışlar ve jeopolitik görünüm etkisiyle firmaların daha temkinli bir yaklaşım benimsemesinden kaynaklanıyor olduğu değerlendirilebilir.

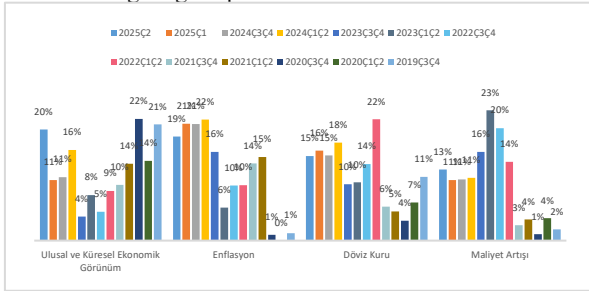
Özellikle tekstil sektörü, bu dönemde diğer sektörlerden daha olumsuz bir seyir izleyerek düşük beklenti endeksleriyle kırılganlığını ortaya koymuştur. Sektördeki bu gerileme; artan üretim maliyetleri, düşük dış talep, rekabet baskısı ve yatırım iştahındaki azalmayla ilişkilendirilebilir. Buna karşılık, sağlık sektörünün yüksek ve istikrarlı görünümü, kriz dönemlerinde bile süreklilik arz eden yapısal talebin ne kadar belirleyici olduğunu göstermektedir.

Firmaların 2025 II. çeyrek döneminde karşılaşılan başlıca sorunları ve çözüm önerileri ankete verilen cevaplar ışığında ulusal ve küresel ekonomik görünüm, enflasyon, döviz kuru, maliyet artışı en önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır.

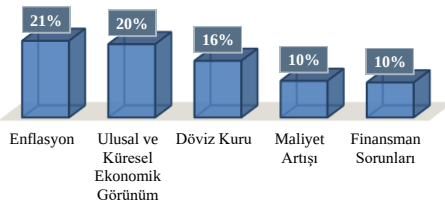
TOPLULAŞTIRILMIŞ SORUNLAR

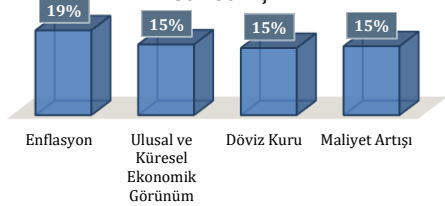
2025 I. çeyrek döneminde karşılaşılan başlıca sorunlar ve çözüm önerileri diğer dönemler ile karşılaştırıldığında ilgili sorunların 2022 yılından bu yana önemli miktarda etkili bir sorun haline geldiği tespit edilmektedir.

100-500 MİLYON TL

50-250 KİŞİ

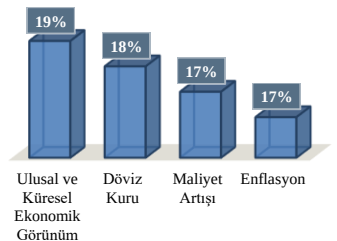

Toplulaştırılmış bulgulara göre sunulan önerilerin etkisi sektörler, ekonomik koşullara ve diğer faktörlere bağlı olarak değişebileceği dikkate alınarak kamu otoritesi tarafından uygulanacak politikalar için firmaların sektör ve ölçeklerine göre ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Ulusal ve Küresel Ekonomik Görünüm açısından, yeminlilerin değerlendirmelerine göre raporun ortaya koyduğu en belirgin ihtiyaç, ekonomik öngörülebilirliğin yeniden tesisi ve güvenin sağlanmasıdır. Yapısal reform talepleri, vergi mevzuatında sadeleşme, teşvik sistemlerinin daha net ve adil hale getirilmesi katılımcıların yoğun biçimde dile getirdiği hususlardır. Bu çerçevede hukuk sisteminde reform ve kurallara dayalı ekonomi yönetimi vurgulanmaktadır. Ayrıca dış ticarete alternatif pazar stratejileri geliştirilerek, küresel görünümün etkisine karşı dayanıklılık artırılmalıdır. Orta vadeli ve güven veren bir ekonomik program çerçevesinde, yatırım ortamının iyileştirilmesinin tüm sektörler için öncelikli hale geldiği ifade edilmiştir. Enflasyon tarafında, fiyat istikrarının sağlanması ve üretimi baskılamayan bir enflasyonla mücadele politikası firmaların ortak beklentisi olarak ifade edilmektedir. Grafiklerde enflasyon neredeyse tüm sektörlerde önemli bir sorun olarak ortaya çıkarken, katılımcılar da maliyetlerin öngörülemez hale geldiğini, tahmin yapmanın imkânsızlaştığını vurgulamaktadır. Bu doğrultuda enflasyonu düşürmeye yönelik politikaların tüketimi kısmak yerine, üretim ve verimliliği artırmaya odaklanması gerektiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Enerji, işçilik ve girdi maliyetlerini düşürmeye dönük yapısal çözümler, özellikle sanayi ve tarım gibi üretim odaklı sektörler açısından aciliyet taşıdığı ifade edilmektedir. Döviz kuru konusunda, özellikle ihracatçı firmaların gündeme getirdiği önemli konu; kurun enflasyon karşısında düşük kalması nedeniyle maliyetleri karşılayamaması ve fiyatlandırma yapamamasıdır. Katılımcılar, kur baskısının firmaları zararına ihracata zorladığını ve bu durumun sürdürülemez olduğunu ifade etmiştir. Çözüm olarak, rekabetçi ve öngörülebilir bir döviz kuru politikası talep edilmektedir. Yeminliler, kur-enflasyon dengesinin sağlanmasını, döviz kazandırıcı faaliyetlere özel teşvikler verilmesini ve döviz kurunun serbest piyasa şartlarında daha sağlıklı bir düzeyde şekillenmesini önermektedir. Ayrıca Eximbank desteklerinin genişletilmesi ve kur riskine karşı koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi de gündeme getirilmektedir. Maliyet artışı ise rapordaki tüm sektörlerin ortak sorunu olarak öne çıkmaktadır. Firmalar artan enerji, işçilik, lojistik, vergi ve finansman maliyetlerinin üretim ve satış yapmayı zorlaştırdığını ifade etmektedir. Bu nedenle finansmana erişimin kolaylaştırılması, düşük faizli kredi kanallarının açılması ve üreticiye özel vergi/SGK teşviklerinin devreye alınması önerilmektedir. Özellikle işçilik maliyetlerinin rekabet gücünü azaltması, ihracat yapan sektörlerde doğrudan sipariş kaybına neden olduğu belirtilmiştir. Kamu alımlarında ve ihalelerde fiyat farkı uygulamalarının genişletilmesi de inşaat ve sanayi sektörlerinde maliyet şoklarının etkisini azaltmak adına önemli bir beklenti olarak öne çıkmaktadır.

2025 II. çeyrek döneminde firmalarda hem ciro hem de çalışan sayısına göre başlıca sorunlar benzerlik göstermekte ve enflasyon, döviz kuru, maliyet artışı, finansman sorunları, ulusal ve küresel ekonomik görünüm olarak görülmektedir. Karşılaşılan sorunların toplulaştırılmış, ciroya, çalışan sayısına ve sektörler göre dağılımının endeks analizinde ifade edilen dönemsel konjonktürel etkileri yansıttığı görülmektedir. Ayrıca, çalışmanın başlangıcından bu yana geçen süre zarfında, bu sorunların etkilerinin dönemsel olarak farklılık gösterdiği gözlemlenmekte; bu da ekonomik konjonktürdeki değişimlerin ve genel ekonomik görünümün firma düzeyindeki yansımalarını ortaya koymaktadır.

2025 yılı ikinci çeyrek döneminde endeks değerinde katılımcılara göre öngörülen belirgin düşüş ile dikkat çeken imalat/sanayi sektörü, özellikle döviz kuru dalgalanmaları, yüksek enflasyon, maliyet artışları ile ulusal ve küresel ekonomik görünüm gibi temel sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar, sektörün üretim kapasitesi, rekabet gücü ve yatırım iştahı üzerinde doğrudan olumsuz etkiler yaratmaktadır. Her ne kadar bu yapısal ve konjonktürel sorunlar sektörler arasında farklı sıralamalarda öne çıksa da genel olarak hemen her sektörde ortak bir tehdit olarak ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, bazı sektörlerde finansman zorlukları ve talep daralması gibi faktörler ilk dört sorun arasında yer almakta; bu da sektörel kırılganlıkların farklı kaynaklardan beslendiğini göstermektedir. Türkiye ekonomisinin lokomotiflerinden biri olan imalat/sanayi sektörü, üretim süreçlerinin büyük ölçüde ithal ara mal ve enerjiye bağımlı olması nedeniyle döviz kurundaki dalgalanmalardan doğrudan etkilenmekte; aynı zamanda yüksek enflasyonun girdi maliyetlerini artırmasıyla birlikte sürdürülebilir üretim yapısının zayıflamasına neden olmaktadır. Küresel ekonomik görünüm ve jeopolitik gelişmeler de dış talebi baskılayarak sektörün ihracat performansını olumsuz yönde etkilemektedir. Tüm bu etkiler, imalat/sanayi sektörünü hem iç hem dış kaynaklı ekonomik zorlukların kesişim noktasına yerleştirmektedir.

İMALAT /SANAYİ

Firma Büyüklüklerine Göre İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Beklenti Endeksi

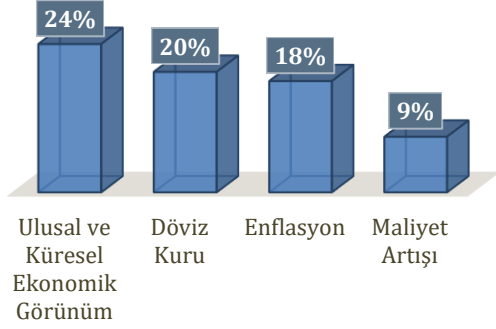
	Dönem	Ciro Düzeyi			Çalışan Sayısı		
		0-100 Milyon TL	100-500 Milyon TL	500 Milyon TL Üstü	50 kişiden az	50 – 250 kişi	250 kişiden fazla
2023	I. Ç	67.3	57.6	62.4	63.8	61.6	59.8
	II. Ç	65.2	62.5	65.9	65.8	65.1	65.0
	III. Ç	58.0	61.8	61.1	64.2	57.6	62.8
	IV. Ç	57.2	60.0	57.7	61.7	54.8	58.9
2024	I. Ç	52.1	51.7	58.3	53.2	53.9	55.9
	II. Ç	56.6	52.3	57.1	54.4	55.1	55.1
	III. Ç	53.8 (p)	52.8(p)	55.5(p)	54.1(p)	53.9(p)	54.0(p)
	IV. Ç	52.9	54.5	51.3	54.8	52.7	50.9
2025	I. Ç	59.2	50.2	51.9	57.1	51.8	50.0
	II. Ç	42.9	49.9	51.3	49.8	50.6	48.9

Sektörlere Göre İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Beklenti Endeksi

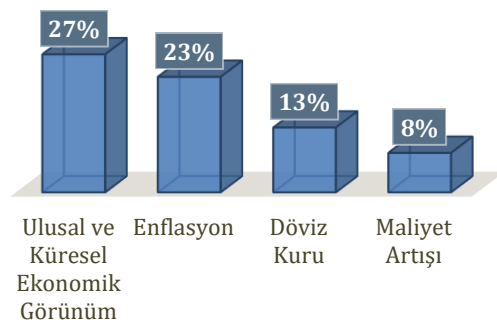
	2023				2024				2025	
	I. Ç.	II. Ç.	III. Ç.	IV. Ç.	I. Ç.	II. Ç.	III. Ç.	IV. Ç.	I. Ç.	II. Ç.
İnşaat	52.0	57.4	51.9	54.9	42.6	45.1	44.9	47.0	45.1	49.4
Otomotiv	57.9	62.8	62.8	60.1	54.8	56.3	52.5	46.5	45.0	47.4
Tekstil	52.5	58.1	45.1	42.4	41.6	39.2	38.5	34.7	37.5	33.8
Turizm	61.2	75.1	74.9	49.5	53.1	63.8	53.2	42.9	46.5	59.2
Madencilik-Enerji	59.9	58.1	65.4	59.0	52.8	53.8	54.2	56.1	59.2	53.2
Bankacılık ve Finans Kurumları	62.3	57.4	64.2	61.4	56.7	58.3	59.0	62.0	66.6	54.0
İmalat / Sanayi	65.4	69.1	60.2	58.8	58.0	58.7	56.1	51.7	50.4	47.5
Ticaret	66.3	66.2	66.3	64.9	55.9	56.1	55.8	55.5	56.6	50.4
Bilişim ve İletişim	63.1	64.5	67.4	67.1	55.3	58.7	58.9	62.7	64.3	55.5
Sağlık	70.6	70.6	63.5	59.1	63.4	61.4	63.8	66.7	66.9	67.8
Lojistik-Taşımacılık	66.2	64.1	66.4	59.2	61.5	52.3	56.1	54.4	55.6	52.9
Gıda /Tarım	65.6	69.2	68.2	68.9	71.7	73.6	69.5	63.0	61.3	59.3

FİRMALARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

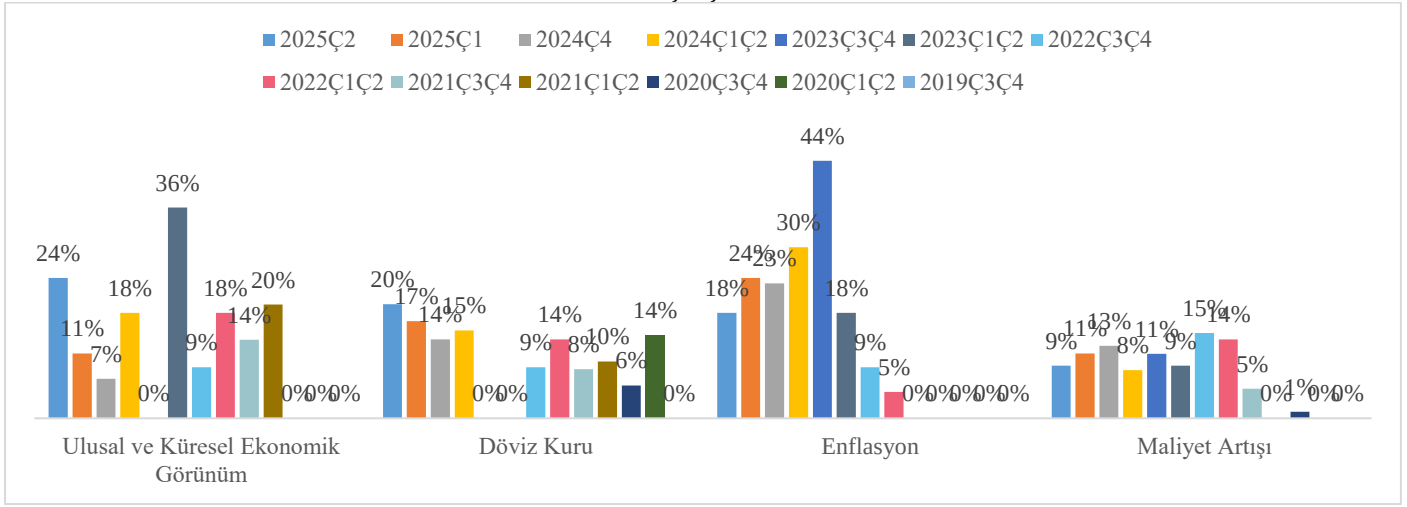
2025 II. Çeyrek Dönemindeki “0-100 Milyon TL” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunlar

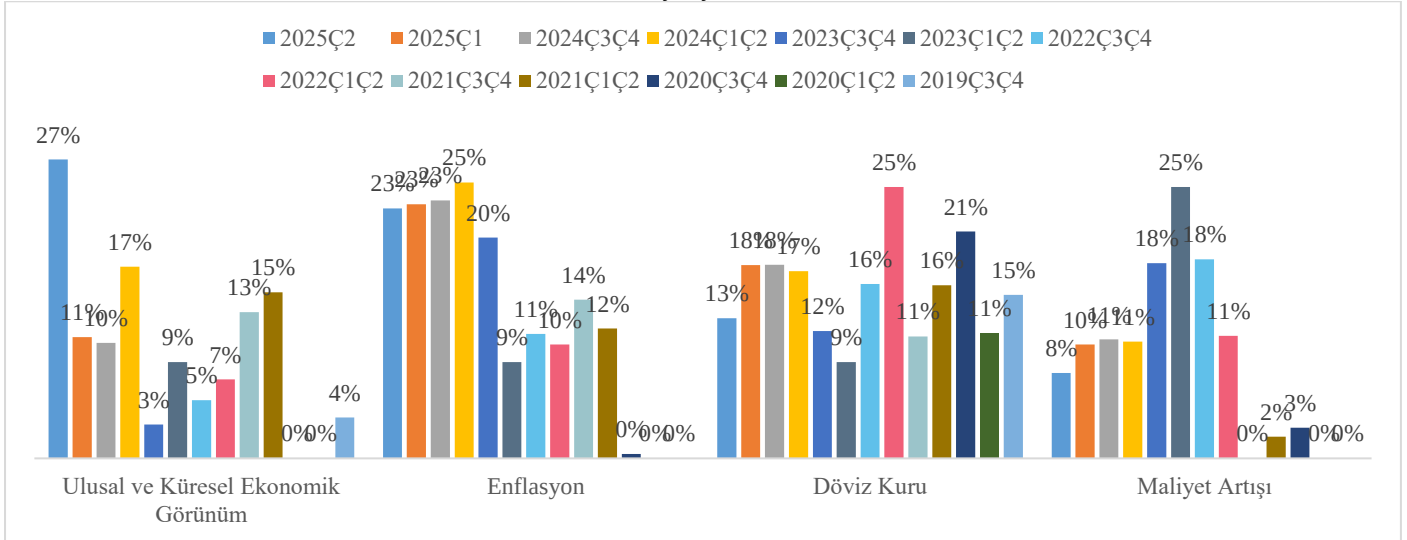
2025 II. Çeyrek Dönemindeki “50 kişiden az” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

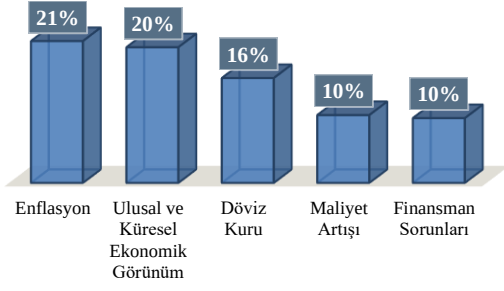
2025 II. Çeyrek Dönemindeki “0-100 Milyon TL” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

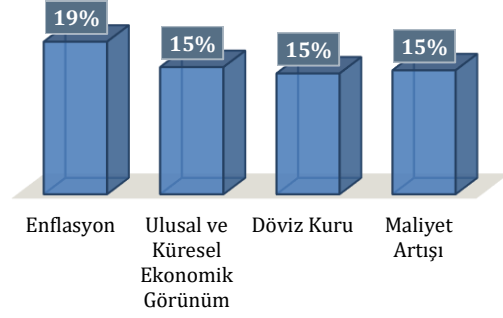
2025 II. Çeyrek Dönemindeki “50 kişiden az” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

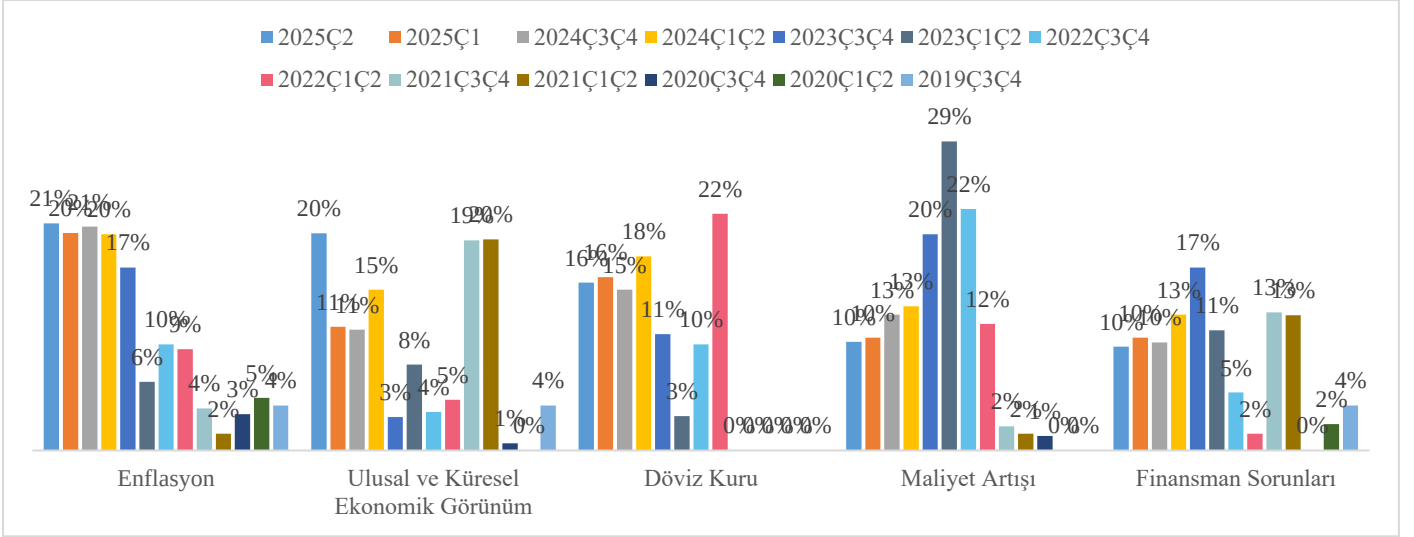
2025 II. Çeyrek Dönemindeki “100-500 Milyon TL” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

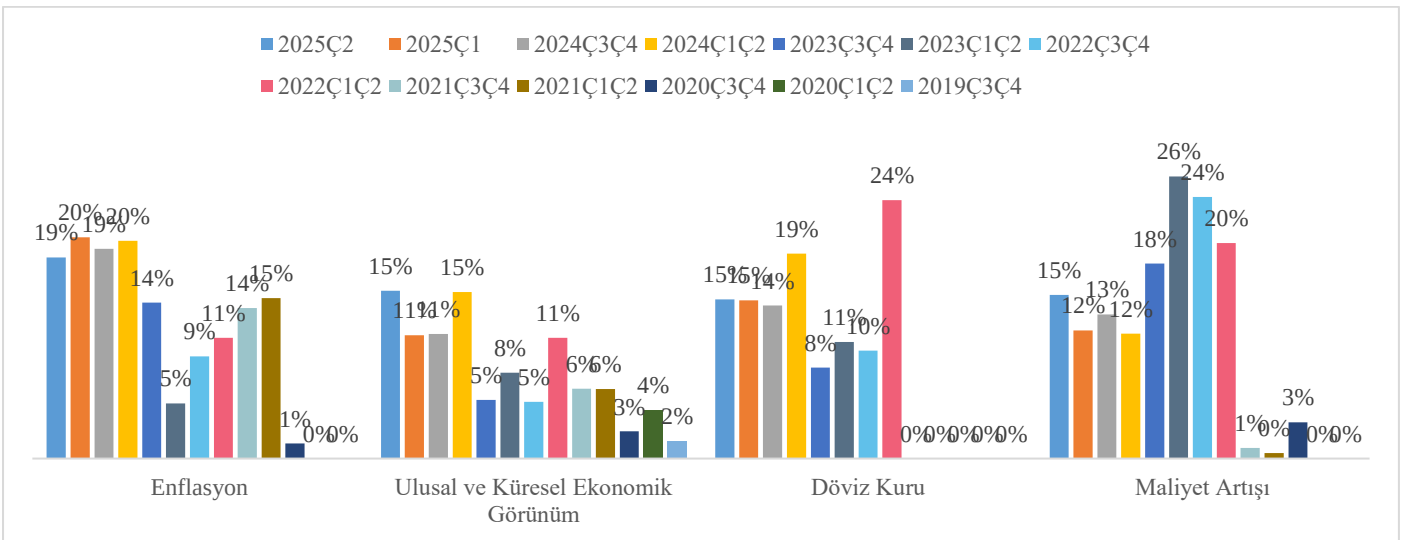
2025 II. Çeyrek Dönemindeki “50-250 kişi” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

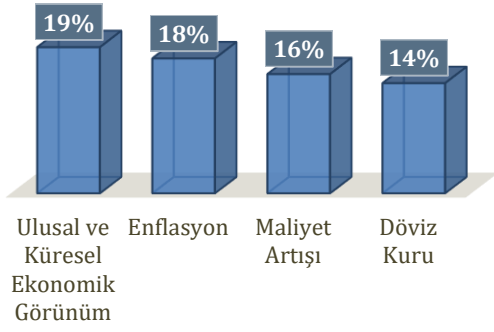
2025 II. Çeyrek Dönemindeki “100-500 Milyon TL” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

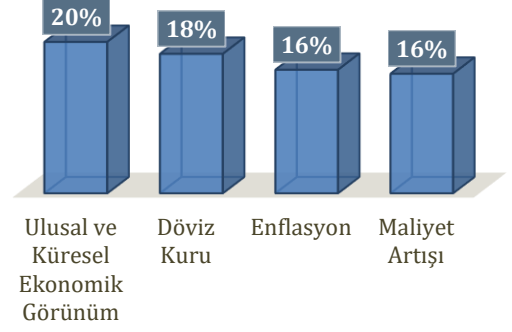
2025 II. Çeyrek Dönemindeki “50-250 kişi” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

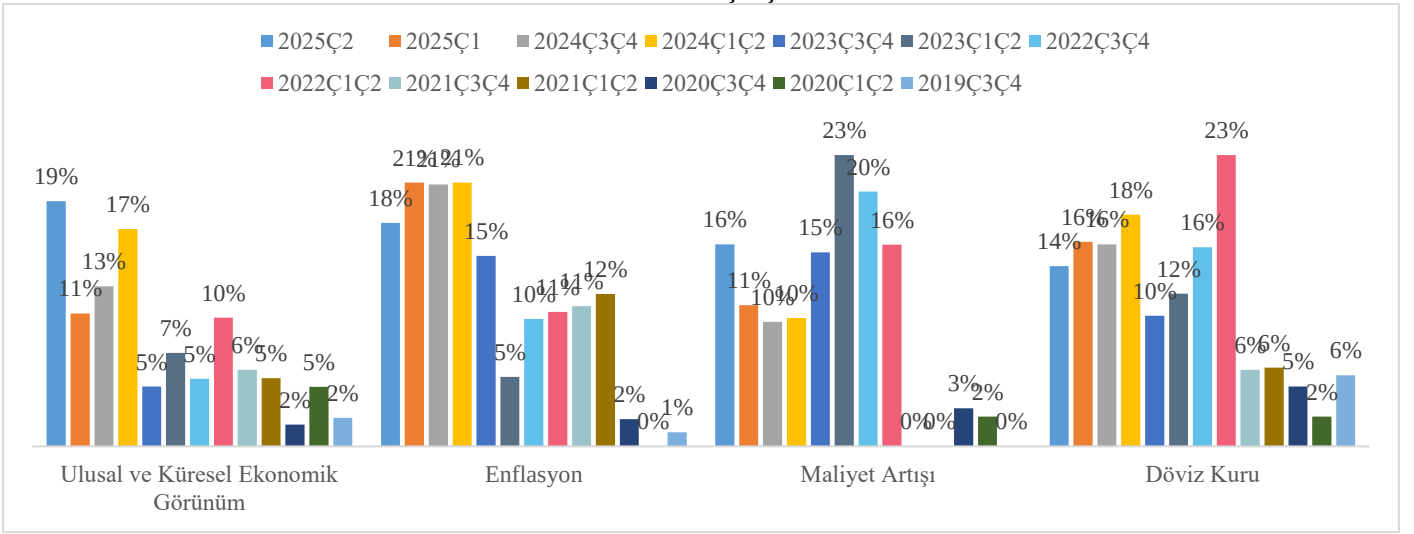
2025 II. Çeyrek Dönemindeki “500 milyon TL üstü” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

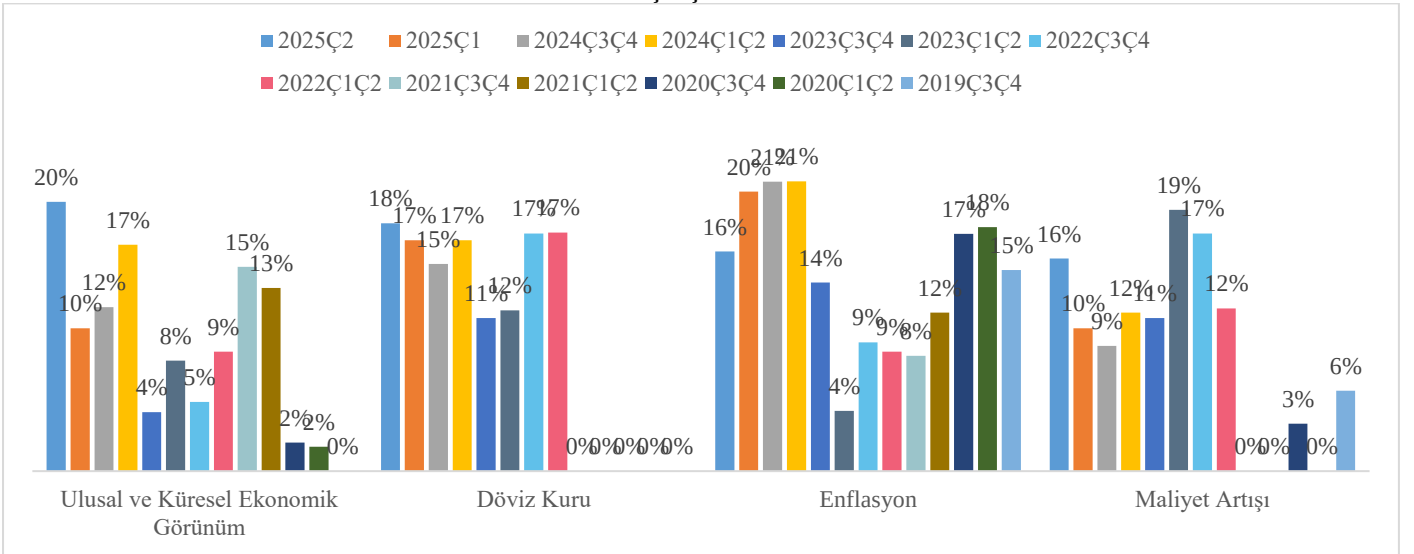
2025 II. Çeyrek Dönemindeki “250 kişiden fazla” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

2025 II. Çeyrek Dönemindeki “500 Milyon TL üstü” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

2025 II. Çeyrek Dönemindeki “250 kişiden fazla” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

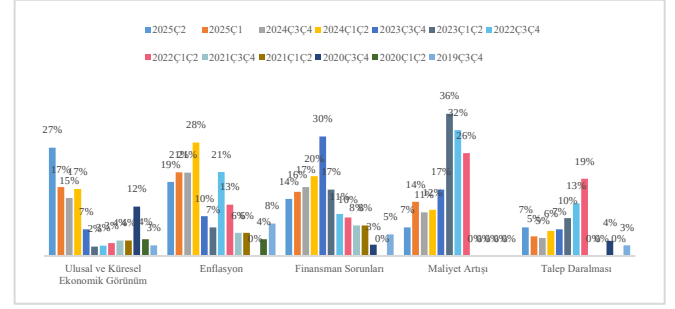
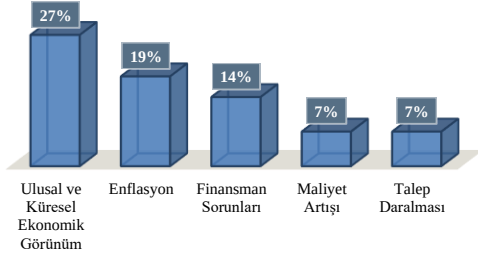
Sektörlere Göre Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sektör

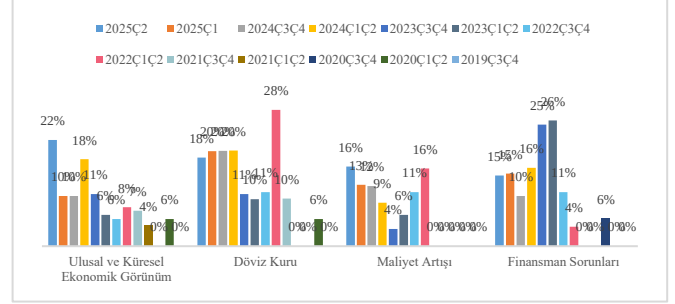
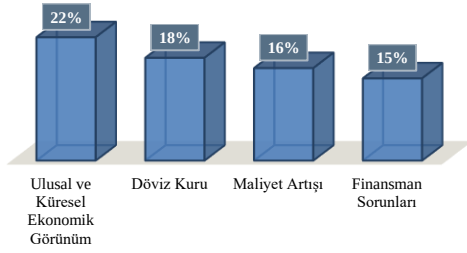
2025 II. Çeyrek

Dönemsel Karşılaştırma

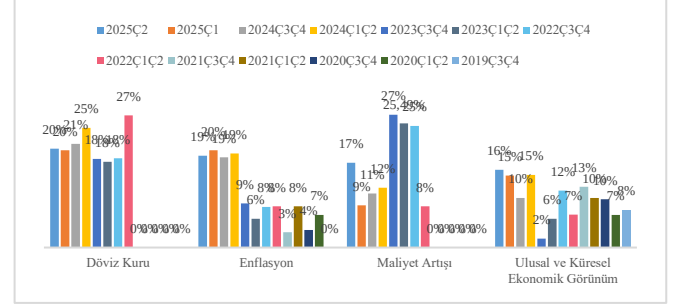
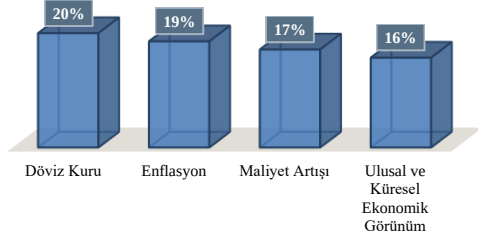
İnşaat

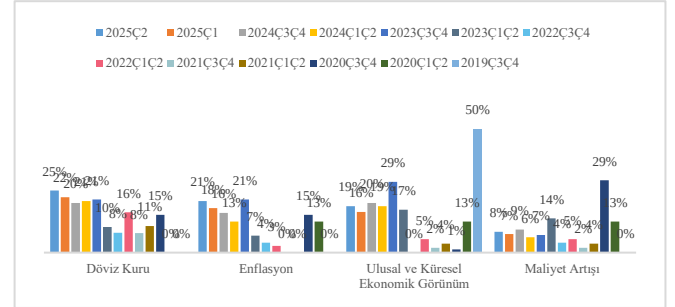
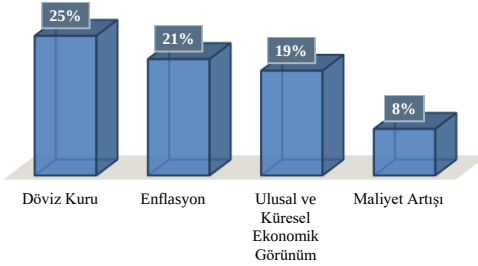
Otomotiv

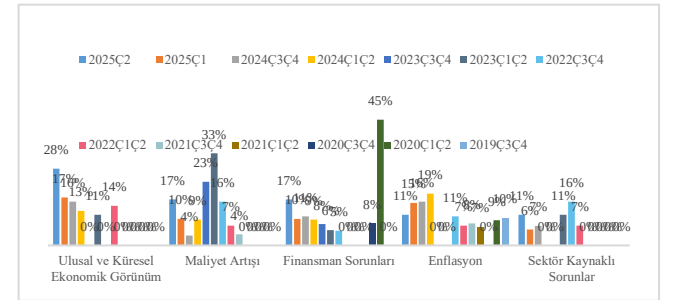
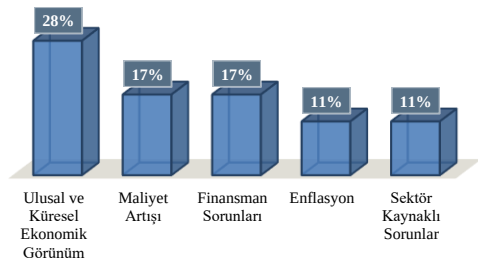
Tekstil

Turizm

Madencilik-Enerji

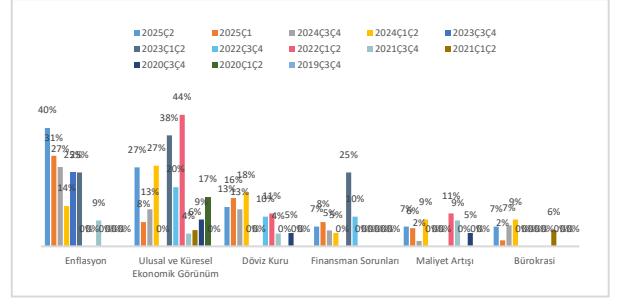
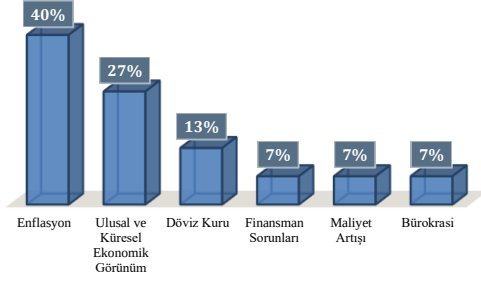

Sektör

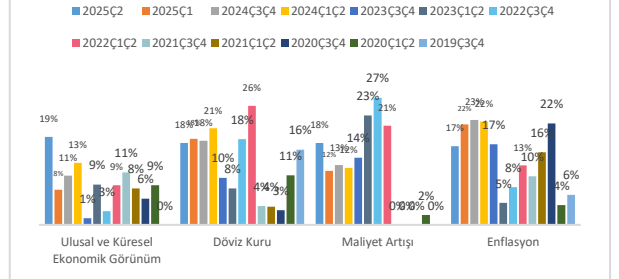
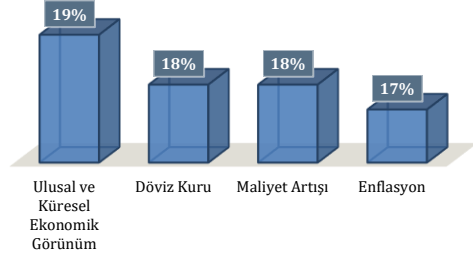
2025 II. Çeyrek

Dönemsel Karşılaştırma

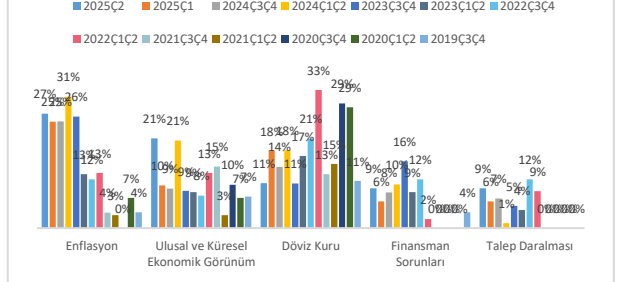
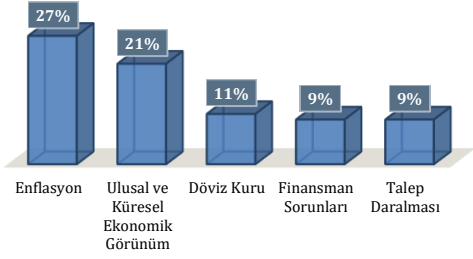
Bankacılık ve Finans Kurumları

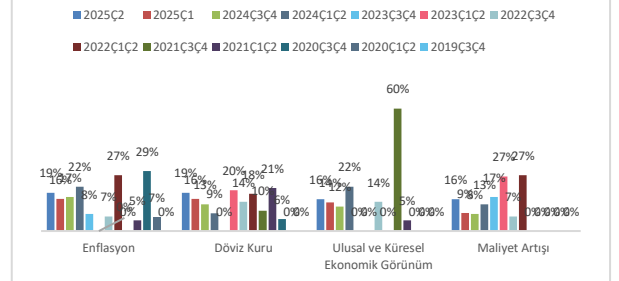
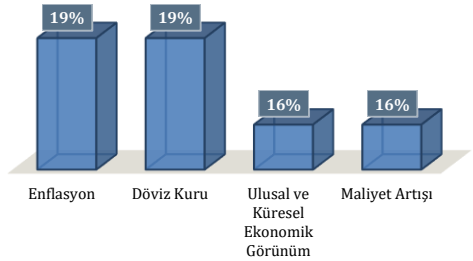
İmalat ve Sanayi

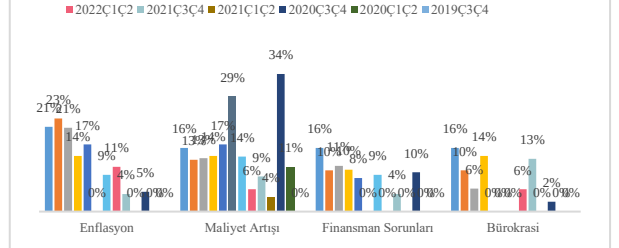
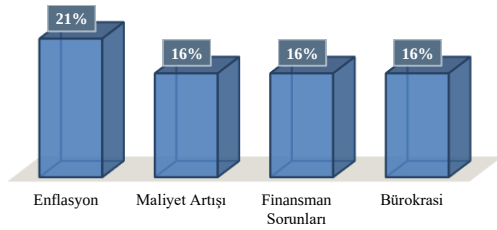
Ticaret

Bilişim ve İletişim

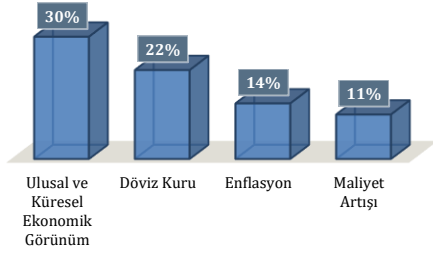
Sağlık

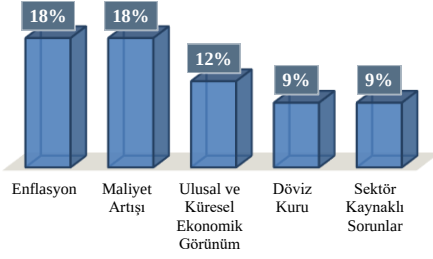
Sektör

Lojistik-Taşımacılık

2025 II. Çeyrek

Gıda/Tarım

Dönemsel Karşılaştırma

